

TASI RÉKA

MAGYAR SZENTEK ÁBRÁZOLÁSA CSÚZY ZSIGMOND PRÉDIKÁCIÓIBAN

Csúzy Zsigmond nem tartozik a gyakran vizsgált prédikációszerzők közé. Századunk elején Réthei Prikkel Marián Csúzy személyére mint nyelvújítóra hívta fel a figyelmet, s egy tanulmányt szentelt szóalkotó és nyelvújító tevékenységének vizsgálatára.¹ Később Réthei Prikkel nagy lelkesedéssel tett megállapításait Simai Ödön igyekezett megrostálni.² Századunk negyvenes éveiben a kutatók újabb szempontokat követve fordultak Csúzy prédikációihoz: Juhász Miklós néprajzi vonatkozásban foglalkozott vele,³ Koltay-Kastner Jenő pedig egyik áttekintő igényű tanulmányában mutatta be Csúzy prózájának barokk vonásait.⁴ Életére vonatkozóan jelentős megállapítást tett Esze Tamás, aki szerint Csúzy tábori lelkész volt.⁵ Angyal Endre ezt a véleményt kritika nélkül tette magáévá, amikor így írt: „A kuruc szabadságharc bukása után Csúzy sok mindenről nem beszélhetett nyíltan. A prédikációiban lépten-nyomon felcsendülő hazafias hang azonban eléggé bizonyítja, hogy kuruc eszményeit egy pillanatra sem tagadta meg.”⁶ Lukácsy Sándorban fogalmazódott meg a kérdés: valóban kuruc érzelmű pap volt-e Csúzy? A kérdésnek szentelt tanulmányában meggyőző érvekkel támasztja alá kétértelműeit.⁷

Csúzy prózastílusát korszerű szempontok szerint Bán Imre vizsgálta, aki „a késői seicento modor” magyar képviselőjét látta benne⁸, s arra is utalt, hogy a „szócsavarást” bíráló, barokk dekorativitást elvben elutasító, népies-populáris hangnemet szívesen alkalmazó pálos szerző paradox módon mégis ötvözte „a zsúfolt barokk ornamentikát” a népies beszédfordulatokkal.⁹ Mindez arra mutat, hogy Csúzy írói tevékenysége több figyelmet érdemelne, már csak azért is, mivel életében öt vaskos kötetet jelentetett meg egyházi beszédeiből, s ezeknek részletesebb elemzésére nem került sor.¹⁰ Az aláb-

1 RÉTHEI PRIKKEK MARIÁN: *Csúzy Zsigmond szavai*. Magyar Nyelvőr, 1908, 337-345, 388-397, 448-456, 1909, 217-227, 252-259, 313-319, 394-406, 452-463.

2 SIMAI ÖDÖN: *Csúzy Zsigmond szavai*. Magyar Nyelvőr, 1911, 308-315, 356-364, 403-406, 453-458.

3 JUHÁSZ MIKLÓS: *XVIII. századi egyházi szónok a divatról*, Ethnographia, 1944, 43. Uő, XVIII. századi babonák és ördögösségek, Ethnographia, 1944, 97-99.

4 KOLTAY-KASTNER JENŐ: *A magyar irodalmi barokk*. Budapesti Szemle, 1944, 130.

5 ESZE TAMÁS: *Tábori papok Rákóczi hadseregében*. Egyháztörténet, 1943, 44-109.

6 ANGAL ENDRE: *Csúzy Zsigmond magyarsága*. ItK, 1957, 216-226.

7 LUKÁCSY SÁNDOR: *Kuruc pap?* In L. S., *Isten gyertyácskái*, Pécs, 1994, 226, ill. 237.

8 BÁN IMRE: *Irodalomelméleti kézikönyvek Magyarországon a XVI-XVIII. században*, Bp. 1971, 60.

9 BÁN IMRE: *A magyar barokk próza változatai, in Eszmék és stílusok*, Bp. 1976, 194.

10 CSÚZY ZSIGMOND nyomtatásban megjelent munkái: *Zengedző sipszó*, Pozsony, 1723; *Lelki éhséget enyhítő evangéliumi kölcsönözött három kenyér*, Pozsony, 1724; *Evangéliumi trombita*, Pozsony, 1724;

Jauronick Johnson Tinted.

Taxi Reels

Delbecq, 2000. made. 27.